

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

معاونت امور اقتصادی

گزارش عملکرد هشت ساله
مقررات زدایی و بهبود محیط
کسب و کار

مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار

تیر ۱۴۰۰

به نام خدا

گزارش عملکرد هشت ساله مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار

مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار

تهیه و تنظیم

تیر ۱۴۰۰

تاریخ انتشار

۴۰۰۲۰۱۴۳۹۵۰

کد سند

فهرست مطالب

۱. مقدمه.....	۲
۲. هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار.....	۲
۱-۲. تحلیل شرایط و مبانی قانونی هیأت مقررات زدایی.....	۲
۲-۲. اقدامات هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار.....	۳
۳-۲. نتایج مهم و کلیدی حاصل از اقدامات صورت گرفته توسط این هیأت، عبارتند از:.....	۴
۴-۲. بزرگترین چالش‌های پیش روی هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار.....	۵
۵-۲. اهم رویکردهای پیش روی هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار.....	۶
۶-۲. پیشنهادات و راهکارها.....	۷
۳. درگاه ملی مجوزهای کشور (GfB).....	۸
۱-۳. تحلیل شرایط و مبانی قانونی درگاه ملی مجوزهای کسب و کار کشور.....	۸
۲-۳. وضع موجود درگاه ملی مجوزهای کسب و کار کشور.....	۹
۱-۲-۳. دادور.....	۹
۲-۲-۳. نما.....	۱۰
۳-۲-۳. سام.....	۱۲
۴-۲-۳. یاور.....	۱۳
۵-۲-۳. شبکه اجتماعی اختصاصی.....	۱۴
۳-۳. چالش‌ها.....	۱۶
۴-۳. برنامه‌های آتی.....	۱۶
۴. ارتقای شاخص‌های بین‌المللی کسب و کار.....	۱۶
۱-۴. تحلیل شرایط موضوع در ابتدای دولت.....	۱۶
۲-۴. اهم برنامه‌ها و پروژه‌ها.....	۱۹
۳-۴. مهم‌ترین دستاوردها.....	۲۰
۴-۴. اهم توصیه‌هایی سیاستی برای دولت سیزدهم در خصوص ارتقای شاخص.....	۲۱
۵. جمع بندی.....	۲۱
۱-۵. اهم چالش‌ها در حوزه بهبود محیط کسب و کار.....	۲۲
۲-۵. پیشنهادات و اهم توصیه‌های سیاستی برای دولت سیزدهم.....	۲۲

۱. مقدمه

مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار (معاونت امور اقتصادی - وزارت امور اقتصادی و دارایی) در راستای تکالیف قانونی، وظایف سازمانی و مأموریت‌های محوله بالادستی، در ۳ محور ذیل:

۱- هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار

۲- درگاه ملی مجوزهای کشور

۳- ارتقای شاخص‌های بین‌المللی کسب و کار

اقداماتی را پیش‌بینی، برنامه‌ریزی و اجرا نموده است، در این گزارش به طور خلاصه، مهمترین اقدامات انجام‌شده طی هشت سال گذشته به همراه دستاوردها، چالش‌ها و توصیه‌های سیاستی به تفکیک هر حوزه ارائه می‌شود.

۲. هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار

۲-۱. تحلیل شرایط و مبانی قانونی هیأت مقررات‌زدایی

با توجه به ابلاغیه اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی از سوی مقام معظم رهبری و متعاقب آن تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ در مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۷، مقررات‌زدایی به عنوان یک برنامه و رویکرد کلی در ماده ۷ قانون مذکور مورد توجه قرار گرفت و هیأتی با عنوان «هیأت نظارت بر مقررات‌زدایی و تسهیل شرایط صدور مجوزها و پروانه فعالیت‌های اقتصادی» مطابق ماده (۷) قانون مذکور تشکیل شد. پس از آن در ماده ۶۲ قانون برنامه پنجم توسعه نیز به این موضوع پرداخته شد. در ادامه در سال ۱۳۹۳ ماده (۷) مورد اشاره با تصویب "قانون اصلاح مواد ۱، ۶ و ۷ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی" مورد بازنگری قرار گرفت و به موجب ماده (۳) قانون اخیرالذکر، عنوان هیأت مذکور به «هیأت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار» تغییر یافت و ترکیب، وظایف و اختیارات جدیدی برای هیأت تعیین شد. در دولت یازدهم و در سال ۱۳۹۴ در اصلاحیه دیگری ترکیب اعضا، وظایف و اختیارات هیأت مقررات‌زدایی به موجب ماده (۵۷) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴ تغییر یافت و وظایف کمیته ماده ۶۲ نیز به هیأت مقررات‌زدایی منتقل شد.

نهایتاً «با تصویب قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» در تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۱۳ و تغییر عنوان هیأت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار به هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار، کارکرد این هیأت ابعاد وسیع تری یافت و علاوه بر موضوع مجوزها به بهبود محیط کسب و کار از طریق اصلاح مقررات و رویه‌ها تسری یافت.

با توجه به قوانین مذکور به طور خلاصه وظایف و اختیارات هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار کشور به شرح ذیل می باشد:

- ✓ تعیین استاندارد برای اظهار عنوان و تکمیل شناسنامه صدور، تمدید، اصلاح و لغو مجوزها
- ✓ تعیین سقف زمانی صدور مجوزهای کسب و کار
- ✓ تسهیل و تسریع شرایط و مراحل صدور مجوزهای کسب و کار در مقررات، بخشنامه ها، آیین نامه ها و مانند اینها
- ✓ تهیه دستور العمل های مربوطه شامل رویه ها و ضوابط و نحوه برخورد با متخلفان (بر اساس قوانین و مقررات) در خصوص پنجره واحد صدور مجوزها
- ✓ تعیین فهرست دستگاههای اصلی در صدور مجوز در فعالیتهای مختلف متناسب با شرایط
- ✓ شناسایی مجوزهای کسب و کار دارای قابلیت جایگزینی ثبت اعلان به جای صدور مجوز
- ✓ تصویب برنامه اجرائی - عملیاتی ارتقای رتبه و امتیاز ایران در شاخص سهولت انجام کسب و کار
- ✓ اتخاذ تصمیم پیرامون پیشنهادهای شورای مذکور در ماده (۱) قانون نحوه پیگیری تحقق سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی مصوب ۱۳۹۴/۳/۵ در حوزه وظایف و اختیارات هیأت مقررات زدایی

۲-۲. اقدامات هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار

از سال ۱۳۹۴ در دولت یازدهم فعالیت هیأت مقررات زدایی بطور گسترده ای شروع شد که از آن زمان تاکنون، حدود ۱۷۴ جلسه کارشناسی و کمیته تخصصی هیأت و ۵۱ جلسه هیأت مقررات زدایی تشکیل شده است. در این جلسات تلاش شد در جهت رفع مقررات و اصلاح رویه های دست و پا گیر و زاید برای کسب و کارها و همچنین تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار با بهره مندی از نظرات فعالان بخش خصوصی و همچنین شوراهای گفتگوی استانی و با استفاده از توان ادارات کل امور اقتصادی و دارایی استانها، چالش های واقعی محیط کسب و کار احصاء و تصمیمات سیاستی اتخاذ شود. محورهای اصلی اقدامات هیأت مقررات زدایی و بهبود محیز کسب و کار به شرح ذیل می باشد:

- بررسی ضرورت وجودی مجوزها و تأیید شرایط، مراحل و سقف زمانی آن ها
- انتشار مجوزها در درگاه ملی مجوزهای کسب و کار
- تسهیل مقررات و اصلاح رویه های محدودکننده کسب و کارها و حذف مجوزهای غیرضرور
- پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات در جهت تحقق اهداف

۳-۲. نتایج مهم و کلیدی حاصل از اقدامات صورت گرفته توسط این هیأت،

عبارتند از:

- ✓ تسهیل شروع کسب و کار از طریق پنجره واحد فیزیکی و تدوین شیوه‌نامه آن
- ✓ تسهیل فرآیند صدور مجوز ایجاد زیرساخت طرح‌های گردشگری در استان‌ها
- ✓ تسهیل فرآیند امور مالیاتی و گمرکی
- ✓ تسهیل فرآیند تمدید بیمه تأمین اجتماعی (قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار)
- ✓ تسهیل استقرار واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی در شهرکهای صنعتی از طریق اصلاح ضوابط مربوطه
- ✓ توسعه فعالیت‌های کشاورزی از طریق رفع محدودیت‌های اعمال شده در دستورالعمل اصلاحی نحوه اجرای مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب
- ✓ تسهیل صدور مجوز فعالیت تالارهای پذیرایی خارج از حریم شهر
- ✓ تسهیل صدور مجوزهای اکتشافی معادن
- ✓ اصلاح فرآیند ثبت علائم تجاری
- ✓ اصلاح فرآیند ثبت اختراع نرم افزارهای رایانه‌ای
- ✓ اصلاح فرآیند أخذ پروانه استاندارد (حذف دریافت گواهی ثبت علامت تجاری)
- ✓ اصلاح فرآیند صدور مجوز ساخت و بهره‌برداری از سازه‌ها و تأسیسات ساحلی و دریایی
- ✓ ارتقاء خدمات پنجره واحد فیزیکی شروع کسب و کار به منظور ثبت تأسیس و تغییرات انواع شرکت‌ها
- ✓ تسهیل و اصلاح رویه صدور بیش از یک پروانه در یک پلاک ثبتی
- ✓ تسهیل و اصلاح فرآیند صدور مجوز سازمان نظام پزشکی کل کشور
- ✓ تسهیل و اصلاح رویه‌های مخل حوزه فعالیت فروشگاه‌های زنجیره‌ای
- ✓ زمینه‌سازی برای امکان صدور مجوز تأسیس کارگزاری بورس
- ✓ تسهیل صدور مجوز احداث مجتمع خدماتی و رفاهی
- ✓ تسهیل رویه‌های صدور پروانه کسب در زمینه اختیارات نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
- ✓ تسهیل صدور مجوز طرح‌های توسعه صنایع تبدیلی و غذایی
- ✓ اصلاح فرآیند صدور مجوز مشاغل خانگی
- ✓ اصلاح رویه‌های مرتبط با مجوز تأسیس داروخانه‌ها
- ✓ اصلاح فرآیند صدور مجوزهای واحدهای گلخانه‌ای، دام، طیور و آبزیان
- ✓ اصلاح مقررات مرتبط با مجوزهای بهره‌برداری و صادرات گیاهان دارویی و مرتعی

- ✓ تسهیل و تسریع شرایط و مراحل مجوز واگذاری زمین در راستای روان سازی صدور مجوزهای مرتبط
- ✓ اصلاح ضوابط مالیات علی الحساب چهاردرصد واردات کالا در راستای تسهیل مقررات و رویه های محدودکننده کسب و کار
- ✓ حذف ماده (۳۸) و بندهای (الف) و (ب) ماده (۳۹) آیین نامه اجرایی قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مصوب سال ۱۳۹۰ هیات وزیران در خصوص مجوزگواهی فعالیت نمایندگی شعب شرکت های خارجی به منظور حذف مقررات زاید و مجوزهای غیرضرور
- ✓ تعیین کارمزد ثبت سفارش سازمان توسعه تجارت بر مبنای قیمت تمام شده خدمات
- ✓ تسهیل فرآیند پرداخت مالیات نقل و انتقال قطعی املاک
- ✓ لغو بخشنامه های مربوط به مقررات محدودکننده فعالیت فروشگاههای بزرگ چندمنظوره و زنجیره ای در راستای تسهیل مقررات و رویه های محدودکننده کسب و کار
- ✓ متمرکزسازی سیستم صدور گواهی ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم تنها از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور
- ✓ تعیین سازمان شیلات به عنوان مرجع صدور مجوز " پروانه بهره‌برداری پرورش ماهی در دریا" در راستای ایجاد پنجره واحد صدور مجوزهای بین دستگاهی
- ✓ صدور پروانه‌های کسب موضوع قانون نظام صنفی در سراسر کشور از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور
- ✓ تصویب مجوزهای مربوط به دستگاههایی نظیر وزارت جهاد کشاورزی، سازمان بورس و اوراق بهادار، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی و تعیین سقف زمانی هر مجوز با رویکرد کاهش کمی و تسهیل فرآیند صدور آنها از نظر زمان و هزینه

۴-۲. بزرگترین چالش‌های پیش روی هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و

کار

- وضع قوانین و مقررات متعدد توسط مراجع قانونی مربوط بدون توجه به ضرورت های آن و عدم پیش بینی آثار وضع آنها بر محیط کسب و کار؛
- عدم تمکین دستگاه‌های اجرایی از مصوبات هیأت به بهانه‌های مختلف از جمله استناد به قوانین و مقررات متعدد و تفسیرپذیر موجود؛
- ابطال مکرر مصوبات هیأت توسط دیوان عدالت اداری؛
- رفتارهای متفاوت در استان‌های مختلف با مصوبات هیأت (که بیشتر منجر به سردرگمی مردم می‌شود)؛

در اجرای مصوبات هیأت مقررات زدایی، به سبب دلایلی نظیر تفسیرهای متفاوت از قوانین و مقررات، عدم شکل گیری رویه های اجرایی-نظارتی متناسب، عدم همکاری مناسب دستگاه های اجرایی و نبود بستر نرم افزاری مناسب، شاهد رفتارهای متفاوت در استان ها و سردرگمی مردم بوده ایم.

• به هم ریختگی نظام مجوزدهی در دستگاه های متولی صدور مجوز؛

از جمله اشکالات اساسی در نظام مجوز دهی کشور، فقدان وحدت فرماندهی در نظام مجوزدهی کشور (وجود دستگاه های حاکمیتی و اجرایی موازی)، است به طوری که مجوزها به اشکال مختلف و با سلاقی و قواعد مختلف و متعدد به هر دستگاه به فعالان اقتصادی عرضه می شود. این شکل از نظام باعث طولانی شدن فرایند صدور مجوزها و عدم امکان کنترل و رصد آن شده است که نتیجه آن شکل گیری یک فعالیت اقتصادی در یک پروسه طولانی است که گاه به جهت طولانی شدن انجام سرمایه گذاری را غیر قابل صرفه اقتصادی می نماید. این شکل از نظام به گونه ای شده که برخی از مراجع صدور مجوز در فرآیندی غیرکارشناسی و غیر تخصصی اقدام به صدور مجوز با پیش شرط های سخت و غیرممکن می نمایند، که سرمایه گذاران را به علت ریسک بالای سرمایه گذاری از انجام فعالیت اقتصادی منصرف می نماید. عدم احصا و مستندسازی فرایندهای صدور، تمدید، لغو و ... مجوزها و استعلامات مرتبط در کشور، عدم اظهار عناوین و شرایط صدور مجوزها توسط مراجع صدور مجوز بر روی پایگاه مجوزهای کشور (که به علت عدم آگاهی و بی اطلاعی فعالان اقتصادی و متقاضیان دریافت مجوز منجر به افزایش ریسک سرمایه گذاری می شود) ، صدور عنوان مجوزهای مشابه توسط مراجع صدور مختلف، با جزییات صدور و شیوهی نظارتی متفاوت، عدم وجود وحدت رویه در فرایند صدور، تمدید، لغو و ... برای عنوان مجوزهای یکسان در کشور، عدم تمکین مراجع صدور مجوز در خصوص زمان، هزینه و فرایندی که توسط قانون گذار تعیین شده است، عدم وجود ضمانت های قابل اجرا در قوانین، مقررات و دستورالعمل های مرتبط با حوزه صدور مجوز برای متخلفین از تمکین آن ها، وجود قوانین، مقررات و دستورالعمل های موازی، متداخل و متزاحم در مراجع صدور مجوز، تعدد و تکثیر غیرقابل کنترل پنجره های واحد تخصصی با پشتوانه قانونی و مقرره ای در حوزه ملی، پایین بودن بلوغ تعامل پذیری بین مراجع صدور مجوز به منظور پاسخ گویی به استعلامات و تبادل اطلاعات لازم بر پایه فناوری اطلاعات و برخط، تفاوت در بلوغ فناوری اطلاعات در مراجع صدور مجوز در کشور از دیگر مواردی است که این نظام مجوزدهی با خود به همراه دارد.

۵-۲. اهم رویکردهای پیش روی هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار

- تغییر رویکرد اعمال نظارت های پسینی به جای نظارت های پیشینی مبتنی بر صدور مجوز در اصلاح مقررات و دستورالعمل ها

- توسعه دامنه وظایف هیأت از تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار به موضوع بهبود محیط کسب و کار و شناسایی مقررات محدود کننده کسب و کارهای دارای اولویت و تلاش برای اصلاح و حذف مقررات مذکور با استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود
- شناسایی مجوزهای کسب و کار با قابلیت ثبت محوری به جای صدور مجوز با همکاری مراجع صادرکننده مجوز
- تهیه و تصویب برنامه اجرائی - عملیاتی سالانه برای ارتقای رتبه و امتیاز ایران در شاخص سهولت انجام کسب و کار با همکاری دستگاههای ذیربط و نظارت بر حسن اجرای این برنامه
- افزایش ضریب نفوذ و تقویت ضمانت اجرای مصوبات هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار با بکارگیری ظرفیت نهادهای نظارتی عضو هیأت و تشکیل گروه‌های رصد استانی و ملی
- اولویت‌بندی مجوزهای اثرگذار در راستای ساده‌سازی فرآیند صدور آنها
- تعامل مستمر و هدفمند با بخش های غیر دولتی در راستای شناسایی قوانین و مقررات مخل کسب و کار

۲-۶. پیشنهادات و راهکارها

موارد زیر جهت غلبه بر چالش‌های پیش روی هیأت مقررات‌زدایی پیشنهاد می‌شود:

- الف) اجرای مکانیزم کنترلی برای کاهش سرعت تولید قانون و مقرر (تجربه سایر کشورها، استفاده از قواعد ۱ in ۱ out و ۱ in ۲ out به این معنا که به ازای تولید هر مقرر جدید، یک یا دو مقرر قبلی با همان بار سیاستی و میزان اثرگذاری، منسوخ شود)
- ب) ایجاد نظام یکپارچه صدور مجوز از درگاه واحد با استفاده از ابزارهای الکترونیکی در جهت کنترل به‌هم‌ریختگی نظام مجوزدهی
- ج) قوه قضاییه در خصوص مجوزهای سردفتری، تاسیس دارالترجمه، کارشناس رسمی، وکالت و مشاوره حقوقی و دفاتر خدمات الکترونیکی قوه قضاییه، اجازه صریح ورود هیأت مقررات‌زدایی را صادر نماید.
- د) اصلاح رویکرد سیاستگذاری و تدوین قوانین و مقررات از مجوز محوری به کنترل و نظارت
- ه) مشارکت‌گیری مردم و صاحبان کسب و کار در تدوین قوانین و مقررات و پرهیز از وضع قوانین خارج از این چارچوب

۳. درگاه ملی مجوزهای کشور (G۴B)

شبکه پیچیده مجوزهای کشور به‌عنوان یکی از بسترهای مهم و حیاتی کسب و کار در کشور محسوب می‌شود که حجم وسیعی از عملیات و فعالیت‌ها در نقاط مختلف جغرافیایی در سراسر کشور را شامل می‌شود. در این راستا سهولت و سرعت دریافت آن‌ها، برای فعالیت‌های اقتصادی یکی از کلیدی‌ترین شاخص‌های تحلیل کیفی محیط کسب‌وکار محسوب می‌شود که برای این منظور **درگاه ملی مجوزهای کشور (G۴B)** به استناد مبانی قانونی که در ادامه خواهد آمد مشتمل بر پنج زیرسامانه طراحی، پیاده‌سازی و در دو سطح ملی و استانی به کارگیری شده است.

۱-۳. تحلیل شرایط و مبانی قانونی درگاه ملی مجوزهای کسب و کار کشور

در سال ۱۳۹۳ با تصویب قانون اصلاح مواد (۱)، (۶) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی تعیین نوع، شرایط و فرایند صدور، تمدید، لغو و سقف زمانی برای صدور مجوز در هر کسب و کار، توسط هیأت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار و اعلام این موارد در پایگاه اطلاع‌رسانی ابلاغ شد و متعاقب آن در ماده (۵۷) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۰۲/۰۱ نیز همین موضوع تاکید گردید. در این راستا پایگاه اطلاع‌رسانی ایران مجوز در سال ۱۳۹۳ توسط معاونت امور اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی راه‌اندازی و قسمتی از اطلاعات مجوزهای مراجع صدور بر روی آن بارگذاری شد. پس از آن در سال ۱۳۹۵ نقشه ملی استعلامات کشور که در آن کلیه دستگاه‌های استعلام دهنده و استعلام‌گیرنده، عناوین و تواتر استعلامات مشخص شده، تدوین گردید که در سال ۱۳۹۶ نیز به‌روزرسانی و منتشر شد.

در سال ۱۳۹۶ با ابلاغ مصوبه شماره ۵۰۸۶۸ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۰ ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی «استقرار و توسعه مرکز ملی پایش محیط کسب و کار کشور» به استناد مفاد مصوبه شماره ۵۲۴۴۲ مورخ ۱۳۹۴/۶/۳۱ هیأت محترم وزیران، مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و تشکیل شد.

در همین راستا از سال ۱۳۹۶، درگاه ملی مجوزهای کشور (www.G4B.ir) در حوزه فنی، امنیت و زیرساخت، توسط سازمان فناوری اطلاعات ایران به نیابت از وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و در حوزه کسب و کار توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی در مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار بنیان‌گذاری شد. درگاه فوق مشتمل بر ۵ زیرسامانه است که به مرور طراحی، پیاده‌سازی و در دو سطح ملی و استانی به کارگیری شدند.

نهایتاً در سال ۱۳۹۹ قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید که مطابق تبصره (۳) ماده (۷) آن کلیه مراجع صادرکننده مجوز موظفند ظرف مدت چهارماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون، نسبت به اظهار عنوان و تکمیل شناسنامه صدور، تمدید، اصلاح و لغو مجوزها بر اساس استاندارد تعیین شده طبق ضوابط قانونی توسط هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار بر روی درگاه ملی مجوزهای کشور به صورت الکترونیکی اقدام نمایند. در صورت عدم اظهار و ثبت و تکمیل اظهارات موضوع این ماده بر روی درگاه مذکور در مهلت زمانی تعیین شده، الزام اشخاص به اخذ مجوزی که اطلاعات آن در این درگاه ثبت نشده، ممنوع است و بالاترین مقام دستگاه اجرای یا مرجع صادر کننده مجوز و یا مقامات و مدیران مجاز از طرف وی مسؤول حسن اجرای این ماده هستند.

۲-۳. وضع موجود درگاه ملی مجوزهای کسب و کار کشور

درگاه ملی مجوزهای کشور سامانه ای متشکل از ۵ زیرسامانه درهم تنیده و یکپارچه می باشد که با هدف نهایی ارتقا سطح شفافیت و کنترل نظام مجوزدهی کشور شکل گرفته است.

- ۱- سامانه دریافت، انعکاس، پیگیری و رسیدگی به شکایات متقاضیان صدور مجوزهای کسب و کار (دادور)
- ۲- پایگاه اطلاعات و استعلامات مجوزها (نما)
- ۳- سامانه صدور مجوزهای کشور (سام)
- ۴- میز مشاوره کسب و کار (یاور)
- ۵- شبکه اجتماعی اختصاصی

مجموعه این ۵ زیر سامانه، یک درگاه واحد را ایجاد می کند. هر شخصیت حقیقی یا حقوقی در این درگاه یک کارپوشه ملی در حوزه مجوزها و خدمات مرتبط با خود دارد که ذیل کارپوشه ملی ایرانیان فعالیت می نماید و مردم با ثبت نام (و احراز هویت برخط حقیقی و حقوقی) و سپس ورود به کارپوشه شخصی خود در این درگاه از همه خدمات ۵ زیرسامانه در قالب دسته‌بندی مختلف بهره‌مند می‌شوند. متقاضیان پس از ورود به کارپوشه خود علاوه بر امکان دسترسی به اطلاعات مجوزهای کشور می توانند درخواست صدور مجوز، ثبت و پیگیری شکایت در خصوص صدور مجوز و درخواست مشاوره تخصصی در حوزه کسب و کار را ارائه و همزمان وضعیت درخواست ها و شکایات و مشاوره های قبلی خود را ملاحظه نمایند.

در ادامه ضمن معرفی هر یک از سامانه‌های برشمرده، گزارش پیشرفت کار هر سامانه ارائه می‌شود.

۳-۲-۱. دادور

اولین زیرسامانه که در مرداد ۱۳۹۶ راه‌اندازی شد به هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار اجازه می دهد تا بتواند مسئولیت‌های قانونی خود در زمینه نظارت عالی بر فرایندهای صدور مجوز در دستگاه‌های اجرایی کشور را انجام داده و شکایات‌های مردمی را در زمینه مشکلات و مسائل موجود در فرایند صدور مجوز

دریافت کند. بر طبق قانون در فرآیند مذکور می‌بایست ۷ روزه^۱ به متقاضیان پاسخ داده شود ولی پس از بررسی‌های میدانی مشخص شد متقاضیان از حقوقشان مطلع نیستند. میانگین زمان پاسخگویی توسط مراجع صدور مجوز به شکایات ثبت شده در این سامانه در ابتدای فعالیت بعضاً به ۱۰۰ روز نیز می‌رسید که در تیرماه ۱۴۰۰ به کمتر از ۱۰ روز کاهش یافته است.

در این سامانه تعداد کل شکایات ثبت شده ۱۲۶۹ مورد می‌باشد که به ۸۱ درصد آن پاسخ داده شده است.

جدول ۱. گزارش عملکرد سامانه دریافت، انعکاس، پیگیری و رسیدگی به شکایات متقاضیان صدور مجوزهای کسب‌وکار (دادور)

گزارش آماری ثبت و پاسخ‌دهی به شکایات		
شکایات پاسخ داده شده		تعداد کل شکایات ثبت شده
درصد پاسخگویی	تعداد	
٪۸۱	۱۰۳۹	۱۲۶۹

۳-۲-۲. نما

زیر سامانه دوم که به شکل فعلی خود در آبان‌ماه ۱۳۹۶ در اختیار متقاضیان قرار داده شد، پایگاه اطلاع رسانی مجوزها و نقشه ملی اطلاعات و استعلامات کشور (نما) نام دارد. وفق تبصره (۳) ماده (۷) قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن مصوب ۱۳۹۹/۱۱/۱۵ مجلس شورای اسلامی، کلیه مراجع صادرکننده مجوز موظفند ظرف مدت چهارماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون، نسبت به اظهار عنوان و تکمیل شناسنامه صدور، تمدید، اصلاح و لغو مجوزها بر اساس استاندارد تعیین شده طبق ضوابط قانونی توسط هیأت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار بر روی درگاه ملی مجوزهای کشور به صورت الکترونیکی اقدام کنند. این موضوع در ماده ۵۷ قانون رفع موانع تولید و ارتقای نظام مالی کشور نیز با فرصت زمانی یک ماهه مورد تاکید قرار گرفته بود.

سامانه نما محملی برای به اشتراک گذاری این اطلاعات با مردم است. تا تاریخ ۱۴۰۰/۴/۱۵، تعداد ۱۲۳۴ عنوان مجوز بر روی این سامانه ثبت شده که از این تعداد ۹۳۱ عنوان (٪۷۸) دارای شناسنامه تکمیل شده هستند و علیرغم همکاری ضعیف برخی از مراجع صدور مجوز، تکمیل شناسنامه سایر عناوین همچنان در دست پیگیری از سوی مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار است. همچنین تعداد مجوزهای صنفی بارگذاری شده نیز حدود ۳۰۰۰۰ عنوان است. این بدان معناست که مردم و

^۱ طبق تبصره (۱) ماده (۳) قانون اصلاح مواد ۶، ۱ و ۷ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، مردم می‌توانند برای این موضوع به استاندار یا بالاترین مقام دستگاه اجرایی و مرکز ملی رقابت شکایت خود را اعلام نمایند و ۲ مرجع اول یعنی استاندار و بالاترین مقام دستگاه اجرایی مکلفند به این شکایت ظرف ۷ روز کاری پاسخ دهند. این سامانه بر همین اساس، شکایات را دریافت و درگام نخست آن را تحویل استانداران می‌دهد.

فعالان اقتصادی قادرند اطلاعات مربوط به جزییات نحوه صدور آنها را در درگاه ملی مجوزهای کشور شامل زمان صدور، هزینه مورد نیاز، مدارک و شرایط و غیره مشاهده نمایند.

جدول ۲. گزارش عملکرد دستگاه‌های اجرایی در تکمیل و به روزرسانی اطلاعات شناسنامه مجوزها (نما) منتهی

۱۴۰۰/۴/۱۴

ردیف	دستگاه اجرایی	تعداد مجوزهای ثبت شده در درگاه ملی مجوزهای کشور	تعداد شناسنامه مجوزهای تکمیل شده (بررسی شده توسط تیم حقوقی) توسط مرجع صدور مجوز	درصد تکمیل عنوان و شناسنامه مجوزها توسط مرجع صدور
۱	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران	۸	۸	۱۰۰
۲	اتاق تعاون ایران	۲	۲	۱۰۰
۳	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۸۹	۳۲	۳۶
۴	بنیاد شهید و امور ایثارگران	۲	۲	۱۰۰
۵	بنیاد مسکن انقلاب اسلامی	۲	۰	۰
۶	ریاست جمهوری / معاونت علمی	۳	۳	۱۰۰
۷	سازمان اداری و استخدامی کشور	۳	۳	۱۰۰
۸	سازمان انرژی اتمی ایران	۱۳	۱۳	۱۰۰
۹	سازمان حفاظت محیط زیست کشور	۶۸	۵۲	۷۶
۱۰	سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران	۰	۰	۰
۱۱	سازمان ملی استاندارد ایران	۳۳	۳۳	۱۰۰
۱۲	سازمان نظام پزشکی کل کشور	۴	۴	۱۰۰
۱۳	سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران	۳۸	۳۸	۱۰۰
۱۴	صندوق نوآوری و شکوفایی	۲	۲	۱۰۰
۱۵	قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران (ثبت اسناد)	۲۵	۲۵	۱۰۰
۱۶	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	۵۶	۵۶	۱۰۰
۱۷	وزارت امور اقتصادی و دارایی	۱۶۶	۱۷۸	۱۰۰
۱۸	وزارت آموزش و پرورش	۴۱	۴	۹,۷۵
۱۹	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۳۱	۸۶	۶۶
۲۰	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۴۴	۴۴	۱۰۰
۲۱	وزارت جهاد کشاورزی	۱۷۶	۱۰۵	۶۰
۲۲	وزارت راه و شهرسازی	۸۴	۸۴	۱۰۰
۲۳	وزارت صنعت، معدن و تجارت	۶۱	۵۲	۸۵
۲۴	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۲۰	۱۲	۶۰
۲۵	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۳۹	۲۵	۵۹
۲۶	وزارت کشور	۱۳	۹	۶۹
۲۷	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کشور	۳۳	۳۰	۹۰,۹
۲۸	وزارت نفت	۸	۸	۱۰۰
۲۹	وزارت نیرو	۶۴	۱۵	۲۳

۱۰۰	۶	۶	وزارت ورزش و جوانان	۳۰
۷۸	۹۳۱	۱۲۳۴	مجموع	

۳-۲-۳. سام

سومین زیر سامانه که در تیرماه ۱۳۹۷ راه اندازی شد، **سامانه صدور مجوزهای کشور (سام)** نام دارد. وظیفه این سامانه دریافت درخواست صدور مجوز از مردم، تحویل آن به دستگاه اجرایی مربوطه، تبادل استعلامات اولیه مرتبط با مجوزهای بین دستگاه های اجرایی و نهایتاً تحویل مجوز صادر شده به درخواست کننده مجوز می باشد. این سامانه به دنبال این است که متقاضیان مجوزها بدون سردرگمی، مجوزهای خود و استعلامات مربوط به آن را فقط از یک نقطه‌ی قابل پیش عمومی از حاکمیت درخواست نمایند تا با شناسایی گلوگاهها و موانع موجود در شبکه مجوزدهی کشور که با شاخص های کمی نظیر مدت زمان صدور مجوز، هزینه صدور، مدارک دریافتی از متقاضیان و تعداد استعلامات مرتبط برای مجوزها، ضمن ایجاد وحدت رویه در صدور، عملکرد دستگاههای اجرایی رصد و سنجیده شود. در این سامانه تاکنون اقدامات زیر انجام شده است:

- تبادل بیش از ۷,۰۰۰,۰۰۰ استعلام الکترونیکی (شامل استعلام‌های پایه و گواهی ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم) از تاریخ ۱۳۹۷/۰۵/۰۱ تا ۱۴۰۰/۰۴/۱۵
- درخواست بیش از ۱,۶۰۰,۰۰۰ مجوز از طریق درگاه و تحویل آن به همراه مدارک و استعلامات اولیه الکترونیکی به مرجع صادرکننده مجوز از تاریخ ۱۳۹۷/۰۵/۰۱ تا ۱۴۰۰/۰۴/۱۵
- صدور بیش از ۱,۰۰۰,۰۰۰ مجوز از طریق درگاه از تاریخ ۱۳۹۷/۰۵/۰۱ تا ۱۴۰۰/۰۴/۱۵
- ایجاد مرکز تماس رایگان پشتیبانی درگاه ملی مجوزهای کشور (الو پیشخوان – مشاورهای حقوقی) در جهت پاسخگویی به سوالات و یا ایرادات احتمالی متقاضیان صدور مجوزها
- تدوین پیش نویس مصوبه شناسه یکتای مجوزها و کسب و کارهای کشور برای تصویب در هیات وزیران با همکاری سازمان فناوری اطلاعات ایران و مرکز آمار ایران

جدول ۳. گزارش آماری سامانه صدور مجوزهای کشور (سام)

گزارش آماری ثبت درخواست، صدور مجوز و استعلامات اخذ شده		
مجازهای صادر شده		تعداد کل درخواست مجوزهای ثبت شده
درصد	تعداد	
۶۰٪	۱.۰۲۹.۹۱۶	۱.۶۹۲.۴۰۷

گزارش آماری درخواست مجوزهای صنفی^۲

درخواست های صادر شده		درخواست های پاسخ داده شده		تعداد درخواست مجوزهای صنفی ثبت شده
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۶۱٪	۱۰۲۸.۲۹۴	۷۳٪	۱.۲۴۳.۵۵۹	۱.۶۸۲.۲۲۷

گزارش آماری استعلامات پایه اخذ شده

(شامل استعلام های احراز هویت اشخاص حقیقی، حقوقی، وضعیت ایثارگری، وضعیت نظام وظیفه، انطباق کد ملی و شماره همراه و...)

استعلامات پاسخ داده شده		تعداد استعلامات پایه اخذ شده
درصد	تعداد	
٪۱۰۰	۷.۷۵۵.۴۱۴	۷.۷۵۵.۴۱۴

گزارش آماری استعلام گواهی ماده ۱۸۶ قانون مالیات های مستقیم

استعلامات پاسخ داده شده			تعداد استعلامات اخذ شده
میانگین پاسخگویی (روز)	درصد	تعداد	
۳,۴	۹۸	۱,۲۱۵,۰۰۰	۳,۲۳۰,۰۰۰

۳-۲-۴. یاور

چهارمین زیرسامانه، میز مشاوره کسب و کار (یاور) است که در شهریورماه ۱۳۹۷ راه اندازی شد. این سامانه به روش e-ticketing درخواست مشاوره در حوزه های تخصصی (ثبت شرکت، مالیات، گمرک، اصناف، بیمه، اخذ تسهیلات و ...) را از مردم دریافت و توسط کارشناسان خبره (ستادی و استانی) که به عنوان نمایندگان مطلع و دارای اختیار به صورت رسمی معرفی شده اند و دارای کارتابل اختصاصی می باشند، به صورت استناد پذیر و غیر قابل انکار به آنها پاسخ می دهد. تا ۱۵ تیر ۱۴۰۰ مجموع ۳۴۶۱ درخواست مشاوره در استان ها از سوی فعالان اقتصادی در رابطه با صدور مجوزهای کسب و کار در سامانه یاور به ثبت رسیده است که ۹۱ درصد پاسخ داده شده است. مدت زمان پاسخگویی در بدو راه اندازی به سوالات مردم توسط دستگاههای اجرایی به ۱۴۵ روز نیز می رسیده که این عدد در تیر ماه ۱۴۰۰ به کمتر از ۱۰ روز تقلیل یافته است.

^۲ منظور از مجوزهای صنفی، پروانه های کسبی است که توسط بالغ بر ۸۳۰۰ اتحادیه در سطح استان و شهرستان ذیل اتاق های اصناف (استان و شهرستان) و مرکز امور اصناف و بازرگانان وزارت صنعت، معدن و تجارت صادر می شوند، که به علت اهمیت و اولویت پیاده سازی آمار مربوط به آنها به صورت منفک از مجوزهای صادر شده توسط سایر مراجع صدور آمده است.

^۳ با توجه به بخشنامه های صادره مبنی بر حذف الزام گواهی ماده ۱۸۶ قانون مالیات های مستقیم برای صدور پروانه های صنفی در سال ۱۳۹۹ (با توجه به شیوع بیماری Covid ۱۹)، این استعلام مانعی برای صدور مجوزهای صنفی نبوده و تنها برای تکمیل و به روز رسانی بانک اطلاعاتی حاکمیت برای تصمیم سازی و تصمیم گیری بین سازمان امور مالیاتی کشور و مرکز امور اصناف و بازرگانان به صورت سیستمی تبادل شده است.

گزارش آماری ثبت و پاسخ‌دهی به مشاوره‌ها		
مشاوره های پاسخ داده شده		تعداد کل مشاوره های ثبت شده
درصد پاسخگویی	تعداد	
٪۹۱	۳۱۷۳	۳۴۶۱

۳-۲-۵. شبکه اجتماعی اختصاصی

یکی از اثربخش‌ترین فعالیت‌هایی که همزمان با اجرایی شدن زیر سامانه‌های تعریف شده در درگاه ملی مجوزهای کشور با موفقیت به انجام رسیده است، شناسایی و ثبت ذینفعان (حاکمیت، دستگاه‌های اجرایی و متقاضیان) در گستره جغرافیایی کشور می‌باشد که در تعاملی چند سویه، شبکه ارتباطی نظام مجوزدهی کشور را تشکیل داده‌اند. بر این اساس و به منظور مدیریت یکپارچه اطلاع رسانی، توانمندسازی و توسعه نظام‌مند شبکه ایجاد شده، طراحی و پیاده سازی پیام رسان سفارشی برای درگاه مذکور به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از آن و بدون نیاز به نصب نرم افزار مجزا با نام BizChat عملیاتی و به بهره‌برداری رسیده است. این پیام رسان شامل امکاناتی همچون مدیریت برخط گروه‌های کاربری (به تفکیک استان‌ها، نوع کاربران ذینفع) و مدیریت بر خط محتوا (امکان ارسال متن، تصویر و اسناد و ...) می‌باشد. بدین صورت که به منظور تعاملی دوسویه با کلیه کاربران در سطح کشور، گروه‌های پیام‌رسانی اختصاصی به تفکیک هر استان ایجاد و هر کاربر بر اساس موقعیت استان تعریف شده، به آن گروه دسترسی دارد. لازم به ذکر است دسترسی به گروه صرفاً برای کاربرانی است که کد کاربری از درگاه دریافت کرده اند.

همزمان با راه‌اندازی سامانه‌های فوق‌الذکر، با توجه به نیاز مخاطبین برای ارتباط با نقطه ای از حاکمیت برای اخذ اطلاعات تخصصی و مشاوره های لازم در حوزه های کسب و کار و حقوقی و متقابلاً ضرورت ارتباط نزدیک و پیوسته حاکمیت با مردم، سرمایه گذاران و فعالان اقتصادی برای اصلاح و بهبود خدمت‌رسانی، شکل‌دهی ارتباط مؤثر و کارآمد، پاسخگویی سریع، صحیح قابل استناد و غیر قابل انکار، بخش پاسخگویی تلفنی "الو پیشخوان" به عنوان یکی دیگر از زیرپروژه‌های درگاه مذکور راه‌اندازی شد. در این بخش پاسخگویی به چهار روش زیر انجام می‌شود:

- درخواست‌های مبتنی بر طرح شکایت: راهنمایی برای ثبت سیستمی شکایت و ارجاع به میز حقوقی(دادور)
- درخواست‌های مشاوره برای کسب و کار: راهنمایی برای ثبت سیستمی مشاوره و ارجاع به میز مشاوره(یاور)
- درخواست رفع مشکلات فنی و خطاهای سیستمی: راهنمایی برای استفاده از راهکارهای جایگزین و نهایتاً ارجاع به بخش فنی برای رفع مشکل و اعلام بازخورد به متقاضی
- درخواست راهنمایی عمومی کارکردهای سامانه: پاسخگویی و پشتیبانی همزمان

جدول ۵. گزارش تعداد کاربران سامانه های دادور و یاور به تفکیک استان

ردیف	نام استان	دادور	یاور
۱.	اردبیل	۳۴۴	۱۰۲
۲.	البرز	۱۳۴	۹۷
۳.	آذربایجان شرقی	۵۰۸	۸۵
۴.	آذربایجان غربی	۴۶۸	۱۱۳
۵.	چهارمحال و بختیاری	۲۴۳	۱۳۱
۶.	بوشهر	۴۳۷	۶۱
۷.	اصفهان	۴۱۱	۶۳
۸.	فارس	۳۳۹	۷۱
۹.	گیلان	۳۴۰	۴۱۲
۱۰.	گلستان	۲۷۵	۹۱
۱۱.	همدان	۱۱۷	۷۴
۱۲.	هرمزگان	۱۳۱	۸۵
۱۳.	ایلام	۳۸۴	۱۲۸
۱۴.	کرمان	۵۰۷	۱۱۲
۱۵.	خراسان رضوی	۳۰۸	۷۴
۱۶.	خراسان جنوبی	۴۸۴	۱۴۱
۱۷.	خراسان شمالی	۹۷	۵۶
۱۸.	کردستان	۱۷۰	۴۰
۱۹.	لرستان	۲۶۶	۶۱
۲۰.	مرکزی	۳۲۶	۱۱۲
۲۱.	مازندران	۴۰۳	۸۱
۲۲.	قزوین	۱۵۱	۱۱۱
۲۳.	سمنان	۱۸۳	۷۶
۲۴.	سیستان و بلوچستان	۱۶۹	۷۷
۲۵.	تهران	۴۵۳	۱۷۸
۲۶.	یزد	۲۹۳	۵۰
۲۷.	زنجان	۸۶	۵۶
۲۸.	خوزستان	۶۴۹	۸۴
۲۹.	قم	۱۰۷	۴۵
۳۰.	کرمانشاه	۳۳۷	۴۶
۳۱.	کهگیلویه و بویراحمد	۱۶۰	۸۶
	جمع کاربران استانی	۹۲۸۰	۲۶۹۶
	کاربران ستادی	۱۱۵	۱۳۸
	کاربران سامانه نما	۲۶۵	
	جمع کل	۱۲۴۹۴	

۳-۳. چالش ها

- وجود سامانه‌های متعدد در دستگاه‌های اجرایی مختلف با پشتوانه قانونی محکم
- عدم اعتماد و اعتقاد مدیران و کارشناسان به دولت الکترونیک
- مقاومت بدنه سازمانی دستگاه‌های اجرایی در مقابل تغییرات
- عدم تمکین از مقررات و عدم الزام برخی از دستگاه‌های اجرایی به پاسخگویی
- وجود قوانین و مقررات متداخل، متزاحم و متنوع

۳-۴. برنامه های آتی

- ۱- پیاده سازی بستر فنی لازم برای تولید و تخصیص کد یکتا (unique) برای کلیه مجوزهای صادر شده در کشور
- ۲- انجام امور کارکردی و هماهنگی‌های لازم به منظور تولید و تخصیص کد یکتا (unique) برای کلیه مجوزهای صادره
- ۳- انجام امور مرتبط برای کدینگ مجوزهای صادر شده
- ۴- ایجاد بستر فنی لازم برای پیاده سازی فرم استاندارد «ثبت درخواست مجوز» بر روی درگاه ملی مجوزهای کشور
- ۵- انجام هماهنگی های لازم با مراجع صدور مجوز به منظور امکان ثبت مجوزهای درخواستی در قالب فرم استاندارد از درگاه ملی مجوزهای کشور
- ۶- تکمیل عنوان و شناسنامه مجوزهای کسب و کار در حال صدور بر روی درگاه ملی مجورهای کشور
- ۷- ایجاد پلتفرم پنجره واحد سرمایه گذاری استانی

۴. ارتقای شاخص‌های بین‌المللی کسب و کار

۴-۱. تحلیل شرایط موضوع در ابتدای دولت

بر اساس تبصره ماده (۴) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار (مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶)، وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است با همکاری دستگاه‌های اجرائی و نهادهای بین‌المللی، جایگاه ایران در رتبه‌بندی‌های جهانی کسب و کار را بهبود بخشد و وضعیت اقتصادی مناسب کشور را به سرمایه‌گذاران خارجی معرفی کند.

در این راستا و با توجه به اینکه گزارش سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی یکی از برجسته‌ترین گزارش‌های بین‌المللی کسب و کار است که از زمان آغاز به کار رتبه‌بندی خود در سال ۲۰۰۵ میلادی، جمهوری اسلامی ایران را نیز مورد ارزیابی قرار داده است، و همچنین با توجه به اینکه رتبه کشورها در این شاخص انعکاسی از وضعیت محیط کسب و کار آن‌ها و معیار جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای آن‌ها تلقی می‌شود، سازمان سرمایه‌گذاری و

کمک‌های اقتصادی و فنی ایران در وزارت امور اقتصادی و دارایی، طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۴ میلادی) متولی بهبود وضعیت ایران در گزارش انجام کسب‌وکار گردید. با این حال رتبه ایران از ۱۴۴ در سال ۲۰۱۲ به ۱۵۲ در سال ۲۰۱۴ تنزل یافت که بدترین رتبه مکتسبه ایران طی سال‌های انتشار این گزارش توسط بانک جهانی محسوب می‌شد.

با توجه به شدت گرفتن توجهات جهانی به این شاخص، دولت یازدهم از ابتدای شروع به کار خود در سال ۱۳۹۲ تلاش برای بهبود جایگاه کشور در این شاخص را در دستور کار قرار داد. نتیجه این تلاش‌ها در اواخر سال ۱۳۹۲ منجر به تأسیس "دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار" در معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی به منظور انجام اقدامات تخصصی در این زمینه گردید. به طور خاص این دفتر با برقراری ارتباط کارشناسی با بانک جهانی بر تصحیح اطلاعات غلط در اختیار بانک جهانی متمرکز گردید و با پیگیری این موضوع موفق به اقناع بانک جهانی در پذیرش و اصلاح اشکالات موجود و ارتقای رتبه طی سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ (۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ میلادی) گردید.

نظر به تداوم اهتمام ویژه دولت تدبیر و امید به موضوع بهبود محیط کسب‌وکار کشور و به استناد مصوبه شماره ۵۰۸۶۸ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱ ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی، «مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب‌وکار کشور» در ذیل معاونت امور اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل و مستقر گردید. این مرکز به منظور ارتقای جایگاه کشور در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی و بهبود شرایط محیطی کسب‌وکار با ظرفیت‌سازی از طریق اصلاح سیاست‌های اقتصادی، قوانین، مقررات و فرایندهای مرتبط به ویژه در دو حوزه ساماندهی نظام مجوزهای کشور و اصلاح مقررات کسب‌وکار با استفاده از ظرفیت هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار، مأموریت‌های قبلی دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار در شناسایی و پیگیری اقدامات اصلاحی و تصحیح اطلاعات غلط به منظور ارتقای جایگاه ایران در شاخص کسب‌وکار را نیز استمرار بخشیده و گسترده‌تر نمود.

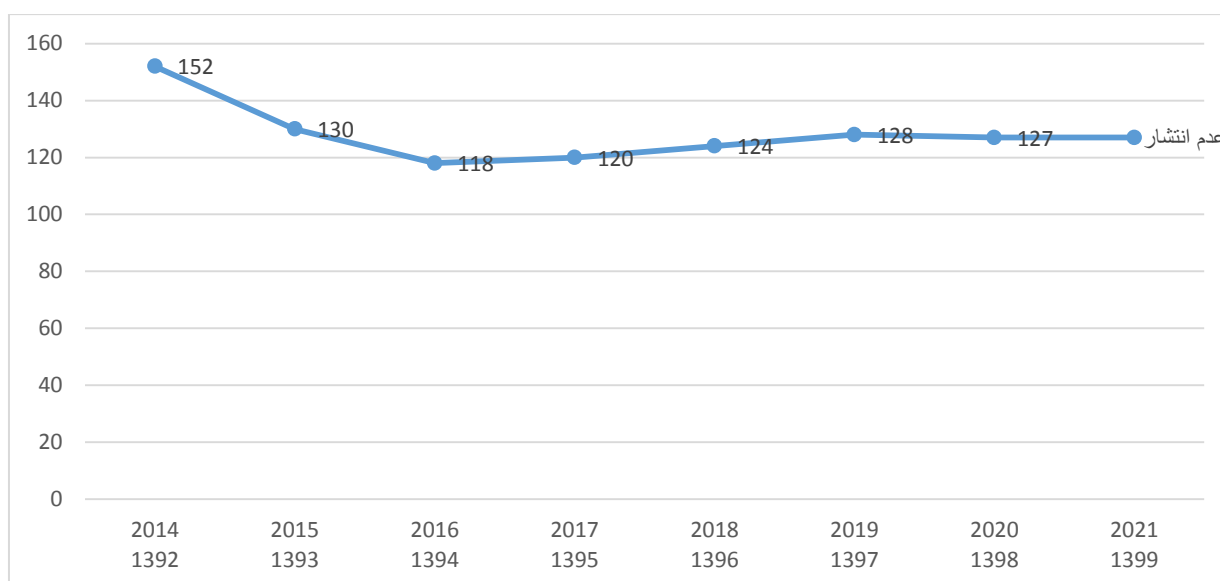
همچنین بر اساس ماده (۲) قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن، تبصره (۱۰) الحاقی به ماده (۷) قانون بدین شرح است: دستگاه‌های زیرمجموعه قوای سه‌گانه و اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، تعاون ایران و اصناف ایران و تشکل‌های کارفرمایی و کارگری ذی‌ربط حسب مورد مکلفند برنامه اجرایی-عملیاتی ارتقای رتبه و امتیاز ایران در شاخص سهولت انجام کسب‌وکار را که به تصویب هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار می‌رسد، اجرا و گزارش خود را از نحوه اجرای این برنامه را هر ساله و تا پایان اردیبهشت ماه سال بعد به دبیرخانه هیأت مذکور ارائه کنند.

بدین منظور مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب‌وکار مستقر در معاونت امور اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی هر ساله پس از انتشار گزارش‌های مربوطه از جمله در رابطه با شاخص سهولت انجام

کسب‌وکار بانک جهانی، حسب تکلیف خود در پیگیری مستمر الزامات ارتقای این شاخص، مطالعه آخرین گزارش‌های منتشره، روش‌شناسی به‌روز شده نماگرها، آسیب‌شناسی وضعیت کشور در هر نماگر، انجام مکاتبات و برگزاری جلسات مختلف با سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی در هر نماگر، رایزنی با اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، اتاق اصناف ایران و اتاق تعاون ایران و سایر فعالان بخش خصوصی و تعامل مستمر و تبادل نظر با بانک جهانی، راهکارهای استخراجی خود برای ارتقای جایگاه کشور در شاخص را منتشر می‌کند. این راهکارها در سه لایه اصلاح قوانین و مقررات، اصلاح فرایندها و تصحیح اطلاعات مورد استناد بانک جهانی برای محاسبه امتیاز نماگرها و همچنین به تفکیک دستگاه‌های مختلف متولی در سه قوه مقننه، قضاییه و مجریه دسته‌بندی و اعلام می‌شوند. در ادامه نیز پیگیری برای عملیاتی شدن این راهکارها از طریق تعاملات مستمر با سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی، اخذ حمایت و تأییدیه اتاق‌های سه‌گانه و بخش خصوصی و نیز دریافت نظرات مشورتی از بانک جهانی انجام می‌شود.

تلاش‌های این مرکز سبب گردید روند تضعیف رتبه که پس از بهبود رتبه در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، از سال ۲۰۱۷ مجدداً آغاز شده بود، پس از چهار سال متوقف گردیده و در آخرین گزارش در سال ۲۰۲۰، شاهد یک رتبه بهبود باشیم.

بر اساس آخرین گزارش سهولت انجام کسب‌وکار بانک جهانی در سال ۲۰۲۰ میلادی، رتبه ایران در شاخص سهولت انجام کسب‌وکار با ۱ پله ارتقا روبرو بوده، به طوری که از رتبه ۱۲۸ در گزارش ۲۰۱۹ میلادی به رتبه ۱۲۷ در گزارش ۲۰۲۰ میلادی رسیده است. در کل بازه هشت ساله نیز رتبه کل از ۱۵۲ به ۱۲۷ ارتقا یافته است.

نمودار ۱. روند تغییرات رتبه ایران در شاخص سهولت انجام کسب‌وکار

لازم به ذکر است بر اساس بیانیه بانک جهانی در تاریخ ۲۷ ماه اوت سال ۲۰۲۰ میلادی در خصوص کشف

دست‌کاری در داده‌های بانک جهانی و لزوم بازنگری و ممیزی داده‌های سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ (که منجر به انتشار سند اصلاحی و نتایج حسابرسی داخلی بانک جهانی در تاریخ ۱۶ دسامبر ۲۰۲۰ شد)، انتشار گزارش سال ۲۰۲۱ میلادی که براساس روال معمول می‌بایست در اواخر ماه اکتبر (آبان ماه ۱۳۹۹) انتشار می‌یافت، تا زمان اعمال اصلاحات لازم متوقف گردیده و لذا اطلاعات این گزارش در حال حاضر در دسترس نمی‌باشد.

۴-۲. اهم برنامه‌ها و پروژه‌ها

به منظور بهبود نماگرهای ده‌گانه از شاخص مذکور بر اساس پرسشنامه‌ها (در سه لایه اصلاح قوانین و مقررات، اصلاح فرایندها و تصحیح اطلاعات در اختیار بانک جهانی و به تفکیک دستگاه‌های مختلف متولی در سه قوه)، "برنامه عملیاتی-اجرایی ارتقاء جایگاه کشور در شاخص سهولت انجام کسب‌وکار" استخراج و از طریق ابلاغ از سوی هیأت مقررات‌زدایی یا سایر مراجع ذی‌صلاح فراخور موضوع به اطلاع دستگاه‌های مرتبط رسانده شده است.

اهم برنامه‌های اولویت‌دار پیشنهادی در راستای ارتقای جایگاه ایران در شاخص سهولت انجام کسب‌وکار بانک جهانی در این برنامه به شرح زیر می‌باشند:

شروع کسب‌وکار؛ فراهم ساختن امکان استفاده از امضای الکترونیکی در فرایند ثبت شرکت توسط اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری و توسعه و رفع نقایص فرایند ثبت شرکت در پنجره واحد فیزیکی شروع کسب‌وکار

اخذ مجوزهای ساخت‌وساز؛ ایجاد پنجره واحد خدمات شهری تهران

دسترسی به برق؛ کاهش مرحله و زمان اخذ انشعاب برق ۱۴۰ کیلو ولت آمپر در برق منطقه ای تهران بزرگ ثبت مالکیت؛ اجرای پرداخت مالیات نقل‌وانتقال املاک تجاری در دفاتر اسناد رسمی و امکان اخذ گواهی مفاصا حساب تامین اجتماعی املاک تجاری در دفاتر اسناد رسمی توسط سازمان تامین اجتماعی

اخذ اعتبار؛ به‌روزرسانی و عملیاتی‌سازی سامانه ثبت وثایق مبتنی بر روش‌شناسی بانک جهانی توسط بانک مرکزی ج.ا.ا و تسریع در تصویب لایحه قانون وثایق بانکی در هیأت دولت و ارسال آن به مجلس شورای اسلامی **حمایت از سهامداران خرد؛** تصویب لایحه "اصلاح قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت -مصوب ۱۳۴۷- به منظور حمایت از سهامداران خرد" پیشنهادی وزارت امور اقتصادی و دارایی و مصوب جلسه ۱۳۹۸/۷/۲۴ هیئت وزیران در مجلس شورای اسلامی

پرداخت مالیات؛ کاهش زمان استرداد مالیات بر ارزش افزوده

تجارت فرامرزی؛ الزام سازمان بنادر و دریانوردی به کاهش زمان ترخیص کالا در بندر شهید رجایی برای واردات قطعات خودرو و صادرات مواد پلاستیکی

الزام آور بودن اجرای قراردادها؛ تطبیق سازوکار مجتمع تخصصی ویژه رسیدگی به دعاوی تجاری با مفروضات بانک جهانی

ورشکستگی و پرداخت دیون؛ پیگیری و حمایت از تصویب لایحه "اصلاح موادی از قانون تجارت در خصوص ورشکستگی" مصوب مورخ ۱۳۹۶/۷/۳۰ هیئت وزیران" در مجلس شورای اسلامی

۳-۴. مهم ترین دستاوردها

– راه اندازی پنجره واحد فیزیکی شروع کسب و کار در شهرهای تهران، اصفهان، شیراز، مشهد و تبریز (نماگر شروع کسب و کار)

– حذف دریافت فیزیکی گواهی عدم سوء پیشینه برای ثبت شرکت (نماگر شروع کسب و کار)

– حذف مرحله کد اقتصادی و گواهی مالیات بر ارزش افزوده (نماگر پرداخت مالیات)

– ثبت نام برای مالیات بر ارزش افزوده به صورت الکترونیکی و از طریق پنجره واحد اداره کل ثبت شرکتها و مؤسسات غیر تجاری (نماگر پرداخت مالیات)

– حذف الزام مراجعه حضوری و فیزیکی مردم به سازمان امور مالیاتی برای نقل و انتقال املاک و محاسبه، پرداخت و دریافت مفاصاحساب مالیات نقل و انتقال املاک و انجام این امور به روش الکترونیک در دفاتر اسناد رسمی حین نقل و انتقال ملک به صورت برخط و آنی (نماگر ثبت مالکیت)

– راه اندازی مجتمع قضایی تخصصی دعاوی تجاری در شهر تهران (نماگر الزام آور بودن اجرای قراردادها)

– تدوین لایحه "اصلاح قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت - مصوب ۱۳۴۷- به منظور حمایت از سهامداران خرد" به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب آن در جلسه ۱۳۹۸/۷/۲۴ هیئت وزیران (نماگر حمایت از سهامداران خرد)

– تدوین بخشنامه شماره ۱۰۴۸۲۲ مورخ ۱۳۹۸/۵/۲۶ موضوع بهبود محیط کسب و کار ابلاغی وزیر امور اقتصادی و دارایی به سازمان امور مالیاتی: این بخشنامه در راستای بهبود خدمت سانی به صاحبان کسب و کار و تسهیل فرایندهای وصول مالیات از طریق سازمان امور مالیاتی کشور تهیه و ابلاغ گردید. (نماگر پرداخت مالیات)

– تدوین بخشنامه شماره ۱۰۴۸۰۳ مورخ ۱۳۹۸/۵/۲۶ موضوع بهبود محیط کسب و کار ابلاغی وزیر امور اقتصادی و دارایی به گمرک ج.ا.ا: این بخشنامه در راستای بهبود خدمت سانی به صاحبان کسب و کار و تسهیل فرایندهای تجارت خارجی از طریق گمرکات کشور تهیه و ابلاغ گردید. (نماگر تجارت فرامرزی)

– تعامل با بانک جهانی جهت اعلام اصلاحات و تصحیح اطلاعات و پذیرش برخی اصلاحات از سوی بانک جهانی: شامل سامانه پنجره واحد تجارت ملی (۲۰۱۷)، سامانه آنلاین برای تکمیل و تسلیم سهم تأمین اجتماعی، ایجاد امکان تکمیل و تسلیم درخواست استرداد مالیات بر ارزش افزوده به صورت آنلاین، تکمیل و تسلیم اظهارنامه اصلاحی مالیات

بر درآمد شرکت به صورت آنلاین و پرداخت بدهی مالیاتی اضافی در بانک، در نماگر پرداخت مالیات (۲۰۱۹ میلادی)، یک سامانه آنلاین برای تکمیل و تسلیم سهم تأمین اجتماعی توسط سازمان امور مالیاتی جمهوری اسلامی ایران و سازمان تأمین اجتماعی (سال ۲۰۱۴ میلادی)، امکان تکمیل و تسلیم درخواست استرداد مالیات بر ارزش افزوده به صورت آنلاین (۲۰۱۷ میلادی) و حذف گواهی عدم سوء پیشینه در نماگر شروع کسب و کار (۲۰۲۱ میلادی)

۴-۴. اهم توصیه‌هایی سیاستی برای دولت سیزدهم در خصوص ارتقای شاخص

- ۱- با توجه به اینکه ارتقای رتبه شاخص‌های بین‌المللی متأثر از عوامل غیرقابل کنترل متعدد از جمله اقدامات اصلاحی و سرعت عمل سایر کشورها می‌باشد، هدف‌گذاری رتبه با توجه به ثابت نبودن جایگاه سایر رقبا به نظر صحیح نبوده و برنامه‌ریزی در خصوص آن امکان‌پذیر نیست. لذا ارتقای امتیاز ملاک مناسب‌تری برای ارزیابی تلاش حاکمیت در این خصوص است.
- ۲- فراهم نمودن امکان تعامل بیشتر و نزدیک‌تر با تیم کسب‌وکار بانک جهانی از طریق بازدیدهای حضوری، تعامل سازنده‌تر نماینده ایران در بانک جهانی
- ۳- با توجه به اینکه برنامه اجرایی ارتقای وضعیت کشور در شاخص به صورت سالانه در وزارت امور اقتصادی و دارایی به‌روزرسانی می‌شود، عملیاتی شدن آن با همکاری مجموعه دستگاه‌های متولی کسب‌وکار در حاکمیت میسر می‌باشد، لذا پیش‌بینی اقتضات عمل به آن توسط تمامی اجزای اثرگذار بر فضای کسب‌وکار کشور از جمله دولت، مجلس شورای اسلامی، قوه قضاییه و بخش خصوصی نظام‌مند، و شناسایی و تعبیه ابزارهای قانونی و اجرایی جلب همکاری و مشارکت حداکثری دستگاه‌های متولی و ایجاد ضمانت اجرایی برای بسته مذکور از طریق بودجه، شاخص ارزیابی عملکرد دستگاه‌ها و سایر راهکارهای مقتضی، بهبود عملکرد برنامه‌های مذکور را به دنبال خواهد داشت.
- ۴- سهم مشخص هر یک از سه قوه و حتی در صورت امکان سهم مشخص سازمان‌ها و دستگاه‌های تابعه اصلی ذیل این سه، به ویژه با توجه به وجود برخی تداخلات وظایف و تعارضات منافع، تبیین گردد.
- ۵- به دلیل وجود برخی ایرادات در ساختار، رویکرد و روش‌شناسی شاخص سهولت انجام کسب‌وکار بانک جهانی و نیز به دلیل عدم جامعیت شاخص مذکور، توجه به رتبه ایران در شاخص با در نظر گرفتن سایر اقدامات صورت گرفته در راستای بهبود محیط واقعی کسب‌وکار معنا می‌یابد.

۵. جمع بندی

محیط کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می‌شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های اقتصادی موثر می‌باشند اما خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها قرار دارند؛ عواملی مانند قوانین و مقررات که در هر رشته کاری و نیز در طول زمان متفاوت هستند. از همین رو، بهبود محیط کسب و کار یکی از مهم‌ترین راهبردهای توسعه اقتصادی هر

کشور به شمار می‌رود، بطوریکه هرچه محیط کسب و کار یک کشور شرایط بهتری داشته باشد، پیامد آن بهبود عملکرد اقتصادی آن کشور خواهد بود.

در این ارتباط مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار (معاونت امور اقتصادی - وزارت امور اقتصادی و دارایی) در راستای تکالیف قانونی، وظایف سازمانی و مأموریت‌های محوله بالادستی، در ۳ محور ذیل:

۱- هیأت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار

۲- درگاه ملی مجوزهای کشور (G۴B)

۳- ارتقای شاخص‌های بین‌المللی کسب و کار

اقداماتی را تاکنون پیش‌بینی، برنامه‌ریزی و اجرا نموده است که در این گزارش مهمترین اقدامات انجام شده طی هشت سال گذشته به همراه دستاوردها، چالش‌ها و توصیه‌های سیاستی به تفکیک هر حوزه ارائه گردید. با توجه به مباحث مطرح شده مهمترین چالش‌ها و پیشنهادهای سیاستی در موضوع بهبود محیط کسب و کار در کشور به شرح ذیل می‌باشد:

۵-۱. اهم چالش‌ها در حوزه بهبود محیط کسب و کار

- ✓ در اولویت نبودن بهبود محیط کسب و کار برای مدیران دستگاه‌های صادر کننده مجوز،
- ✓ وجود قوانین و مقررات مخل، متزاحم، متناقض و متضاد در محیط کسب و کار و همچنین نظام پیچیده قانون و مقررگذاری در کشور همچون تعدد مراجع سیاست‌گذار و مجری در میان قوای سه گانه، عدم همسویی آن‌ها با یکدیگر و وجود تضاد یا تعارض منافع و در نتیجه عدم همکاری آن‌ها در تسهیل فرایندهای کسب و کار،
- ✓ عدم تمکین دستگاه‌های اجرایی از مصوبات هیأت به بهانه‌های مختلف از جمله استناد به قوانین و مقررات تفسیرپذیر گوناگون و ابطال مکرر مصوبات هیأت توسط دیوان عدالت اداری
- ✓ به هم ریختگی نظام مجوزدهی در دستگاه‌های متولی صدور مجوز (تعدد سامانه‌ها، تعدد و غیراستاندارد و همگن بودن درگاه‌های صدور مجوز ملی و استانی، مقاومت مراجع صدور مجوز به اتصال درگاه ملی مجوزهای کشور و ...
- ✓ توسعه نامتوازن و ناپایدار زیرساخت‌ها در نقاط مختلف کشور که مشکلاتی از جمله نبود امکانات لازم جهت تسهیل و الکترونیکی کردن فرایندهای کسب و کار در استان‌های مختلف کشور را در پی داشته است.

۵-۲. پیشنهادات و اهم توصیه‌های سیاستی برای دولت سیزدهم

- ✓ تعیین کمیته بهبود محیط کسب و کار ذیل هیأت مقررات‌زدایی به منظور در اولویت قرارگیری بهبود محیط کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی کشور

- ✓ تهیه لایحه حذف قوانین محل محیط کسب و کار
- ✓ برقراری ابزارهای تشویقی و تنبیهی برای هیات مقررات‌زدایی برای عدم تمکین دستگاه‌های اجرایی از مصوبات هیأت
- ✓ استاندارد سازی درگاه‌های تخصصی صدور مجوز، به منظور جلوگیری از به هم ریختگی نظام مجوزدهی در دستگاه‌های متولی صدور مجوز:
- ✓ توزیع عادلانه منابع و بلوغ دولت الکترونیک به منظور پرهیز از توسعه نامتوازن و ناپایدار زیرساخت‌ها در نقاط مختلف کشور